

לעילוי נשמת הבחור ישע'י בן יבדלח"ט ר' אברהם יצחק משה אתרוג ז"ל
שהיה מסור בלב ובנפש להפצת תורת רבינו הונצח על ידי אחד מבני משפחתו

תזרת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת כי תשא

עם קשה עורף

שמואל אריה בן רחל בתיה
אורה בת שושנה חוה
ישראל אליה בן שושנה חוה
להצלחה בכל העניינים

חודש אדר

נתרם בעילום שם

מתוך הכרת הטוב להשי"ת

ולהצלחת התורם ובני משפחתו ברוחניות ובגשמיות

ניתן להזמין את העלון לתיבת הדואר במחיר סמלי של 18 ₪ לחודש

לאיתור נקודת הפצה באזורכם ניתן לחפש בעמדות 'נדרים פלוס'
או להתקשר למשרד בטל פון 02-966-5295 שעות מענה טלפוני 10:00-15:00

What will your family talk about this Shabbos?

Introducing:

אדרבה

the interactive Shabbos table newsletter.

To get it weekly in your inbox:

Email: aderabaisrael@cchfglobal.org

Call: 054-792-9008

CHOFETZ CHAIM HERITAGE FOUNDATION

ניתן לתרום:

בטלפון
02-966-5295

בהעברה בנקאית
בנק 17 - סניף 635 -
מ.ח. 97486134 ע"ש
תורת אביגדור

בעמדות נדרים פלוס
'תורת אביגדור'

לביירוים והנצחות : 02-9665295
או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

חוברת מס' 255

הדפסה - דפוס העיר החדשה - 02-666-1966

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת כי תשא

עם קשה עורף

תוכן עניינים

א' - עזין שבאומות - 3

ב' - נאמנות של כלב - 8

ג' - עקשנות של תרנגול - 14

א' - עזין שבאומות

'קו הגנה' מפתיע

כאשר משה, רבינו הגדול, דיבר עבורנו בפני אדון הכל לאחר חטא העגל, והתחנן בפניו שימחל לעמו, הוא אמר כך: "יִלְךָ נָא ה' בְּקִרְבָּנוּ כִּי עִם קִשָּׁה עֵרְף הוּא וְסָלְחָתָ לְעֹנְוֵנוּ וְלִחַטָּאתָנוּ וְנִחַלְתָּנוּ" (שמות לד, ט).

עלינו להבין את מה שנאמר כאן - משה מבקש שה' יסלח לעם ישראל משום שהם עם קשה עורף? איזה מין קו הגנה הוא זה? הלא משה רבינו היה המגן המובהק של עם ישראל. כך שאם משה, הידיד הגדול של עם ישראל, שהוא גם גאון האנושות, הציע את הטיעון הזה, "כִּי עִם קִשָּׁה עֵרְף הוּא" - בוודאי זהו קו הגנה שאמור להוציא את ישראל זכאים בדיון. עלינו להאזין אפוא לדברים ולהבינם.

קשיות-עורף! זוהי המידה שאותה בחר משה רבינו להדגיש על מנת להגן על עמו

- כסיבה לכך שאל לו להקב"ה לנטוש אותם. בעיני רבינו הגדול, עובדת היותנו עם קשה עורף היא ההמלצה הטובה ביותר בעדנו.

ג' עזין

הגמרא במסכת ביצה (כה, ב) אומרת: "ג' עזין הן, ישראל באומות, כלב בחיות, תרנגול בעופות". והנה, לא מדובר כאן על גבורה גשמית, שכן אריה או פיל חזקים יותר מכלב, ונשר או בת יענה חזקים יותר מתרנגול. ואכן, המילה שבה נוקטים חז"ל אינה "גיבורים" אלא "עזין". "עזות" פירושה תעוזה, גבורה פנימית, כושר עמידה איתנה. כידוע, הכלב אינו מספק לאדונו צמר או חלב, והוא גם אינו מושך שום כלי רכב. יתכן וישנם שירותים מינוריים שהוא מספק פה ושם. כלב מסוג פלוני תופס חולדות, ואילו סוג אלמוני מסייע בציד. אך כל אלו הם עניינים מזעריים, ויש די והותר זנים שאינם עושים דבר.

ידידו הטוב ביותר של האדם

אך יש לכלב מעלה אחת שמחמתה הוא נחשק, והיא - מעלת הנאמנות: הכלב הוא הנאמן ביותר לאדונו; והוא מפגין את הנאמנות הזו, ומביע את חיבתו לאדונו. ונאמנות עיקשת זו הינה מעלה נחשקת כל כך, עד שהיא מוערכת יותר מכל שאר השירותים שמספקים שאר מיני בעלי החיים.

הכבשה מספקת לאדונו צמר, ובכך מביאה לו בגדים - אולם הכבשה לא תבוא ותאכל על יד שולחנו. הפרה מספקת חלב וחמאה וגבינה, ועם זאת היא אינה נכנסת לסלון ורובצת על כסא העומד בסמוך לאדוניה. אם היתה עושה כן, הוא היה מכה בה עד שתחזור לרפת.

הכלב לעומת זאת, על אף שהוא אינו מספק את השירותים הממשיים הללו, משמש למעשה כידיד של אדונו. בעיני ראיתי אנשים שבאו לביקור אצל ילדיהם, וכשהגיע העת להיפרד ולומר שלום, הם נישקו את כלב המשפחה (בטח הם חושבים שהכלב יגיד אחריהם קדיש...). הם הרימו את הכלב וחיבקו ונישקו אותו! כמה עצוב.

אך הם לא עשו זאת ללא כל סיבה. חייב להיות משהו שמעורר את רגשותיהם להתנהג כך - ואין ספק שהדבר הזה הוא נאמנותו של הכלב, שהיא תכונת נפש גדולה ונפלאה. הכלב, ברגע שיש לו אדון - נאמן לאדונו. הוא עשוי לנבוח על אחרים ואף לנשוך אותם, אך אל אדונו הוא מגיע ומלקק את רגליו, ומנסה להאהיב את עצמו עליו. והוא נשאר כך עד יומו האחרון.

הכלב שלא ויתר

מספרים סיפור - סיפור אמיתי - אודות כלב שהיה מגיע מדי יום לתחנת הרכבת כדי לקבל את פני אדונו בשובו מהעיר. בכל יום בשעה 5:00 אחר הצהריים, הכלב המתין לו במקום.

עד שיום אחד, הרכבת הגיעה לתחנה, והכלב התרוצץ בין היורדים ורחרח את מכנסיהם, אולם אדונו לא היה ביניהם. והוא מעולם לא הגיע. אך הכלב לא הבין זאת, והוא המשיך להמתין לו. הוא לא עזב את התחנה, אלא המתין לאדונו. הוא המשיך לעמוד על יד הרציף, בקיץ ובחורף. הוא התרוצץ סביב ורחרח, אבל אין אדון. עד שלבסוף, כשהכלב כבר היה זקן ובקושי היה מסוגל לנוע, הוא פגש את הרכבת האחרונה, והתמוטט אל מותו בתחנה. מנהל התחנה, שהיה עד לסיפור כולו, חפר קבר עבור הכלב בסמוך לפסי הרכבת, והקים אנדרטה קטנה שעליה נכתב: 'לזכר המשרת הנאמן שלעולם לא שכח'.

באש ובמים

הדמיון מובן אם כן. כשהגמרא אומרת ש"ישראל באומות", פירושו הוא שעם ישראל הם האומה הנאמנת ביותר מבין כל אומות העולם. אנחנו נאמנים לה, באש ובמים, גם לאחר שהחלה התקופה המכונה "הסתר פנים".

יש לדעת כי עד לסוף תקופת בית ראשון, היתה הנהגה של גילוי פנים - השכינה היתה גלויה. אולם לאחר החורבן הכל השתנה, ומאז והלאה, למרות שהקב"ה ממשיך להשגיח על עמו ועל עולמו, הוא נסתר. הוא לא עשה ניסים גלויים, ולא הראה את שכינתו באופן גלוי כמו בימי קדם.

ועם ישראל הוגלה ממדינה למדינה, והיו נתונים לכל מיני צרות וקשיים. **אבל זה לא שינה כי הוא זה.** התגוררנו בין כל התרבויות שרק קיימות, ועם זאת, התורה שאותה מקיימים בברוקלין כיום, היא אותה התורה שעם ישראל קיבל בהר סיני.

הנצרות מתה

אכן, בלתי אפשרי לעמוד על גדלותו של ענין זה, אלא אם כן משווים את הדברים למה שקורה אצל שאר האומות, להבדיל. אתם אינכם מודעים למה שקורה בדתות אחרות, ורק בגלל זה אתם חושבים לעצמכם: "אולי גם הם עם קשה עורף, אולי גם הם דבקים בעקרונותיהם". אולם זה לא נכון; אין אף דת בעולם שהתמידה לאורך זמן, ושלא השתנתה ממאה למאה.

אנשים לא יודעים את זה. "מה עם הנצרות?" הם שואלים. "אמנם היא אינה עתיקת-

יומין כמו היהדות, אולם בניה נאמנים לא פחות". אולם האמת היא, שהנצרות מתה מזמן.

יש לדעת כי בתחילת הדרך, 'אותו האיש' דיבר רק אל יהודים. בחייו, הוא סירב להתעסק בכלל עם גויים; כל מי שביקש להימנות על צאן מרעיתו, היה חייב למול ולהתגייר. אמנם לא היה מי שיעשה זאת, אך אילו היו גויים שהיו מתנדבים להצטרף אליו, הוא היה דורש מהם גירות כדת וכדין. הוא היה נזהר בגירותם יותר מהפשרנים בימינו. אצל ישו אי אפשר היה להתגייר בשיטת אחת-שתיים-שלוש, כי הוא לא הכיר דברים מעין אלו. זה בכלל לא עלה על קצה דעתו! ישו לא היה מקבל אדם שיחתום על איזה נייר. הוא היה יהודי! היית חייב להיות יהודי! לא היה בכך כל ספק!

נכון, היו לו את המוזרויות שלו. הוא לא היה אדם נורמלי. הוא היה מגלומן. הוא היה עם הארץ. הוא היה מלא קנאה. הוא היה מבזה תלמידי חכמים. הוא היה ממזר. יש עוד כמה תארים שניתן לומר עליו. אבל מה שהוא לא היה - הוא היה יהודי, והוא לא יכל לעודד דבר מלבד יהדות. עם כל הנבערות שלו! עם כל צביעותו! רק יהדות. אילו יכול היה אותו האיש לצאת מקברו, הוא לא היה מעלה על דעתו לדבר עם האפיפיור ברומא. "מה, שאני אדבר עם ערל, עם מחלל שבת?" הוא לא היה משפיל את עצמו לשוחח עם הפטריארך היווני. הוא היה יהודי.

ה'קדוש' שלא היה

רק לאחר מותו, הופיע טיפוס, שמאוחר יותר עוטר בשם 'פאול הקדוש' אדם שהתואר 'קדוש' הולם אותו כפי שזוג מכנסיים הולמים סוס. וכה הם דבריו - במילים שלו: "כשדיברתי עם יהודים, התנהגתי כמו יהודי, וכשדיברתי עם גויים, התנהגתי כמו גוי. הייתי עבור כל אחד מה שהוא רצה לראות בי, זאת כדי לכבוש אותם בקלות רבה יותר". ובמילים אחרות, הוא היה נוכל מספר 1. הוא כנס לבית הכנסת ואמר: "אני יהודי אמיתי, אך ורק יהודי". הוא לא אמר: "כעת אני פועל נגד היהודים" - למרות שזה מה שהוא עשה; מכאן והלאה, הוא הלך ובנה דבר שונה לגמרי. הוא הטיפ שכדי להיות ישראלי אמיתי, אין צורך בשום יהדות.

כורתים את הברית הכרות

הוא טען שאין צורך לעשות ברית מילה, והביא לכך ראייה מאוד 'מלומדת'. הקשיבו להוכחה שהוא הביא שאין צורך בברית מילה: "אברהם אבינו", הוא אמר, "לא היה מהול בתחילה, ועם זאת ה' דיבר אליו גם במצב זה, הלא כן? רואים אם כן שלא צריך למול". אלא שהוא שכח פרט אחד קטן - שה' ציווה על אברהם למול את עצמו. אך זה כל הטיעון שלו. באותה 'ברית חדשה', זהו הטיעון שעליו מתבססת הקביעה שאין צורך

לערוך ברית מילה. ועבור המטרות שלו, גויים היו טובים כמו יהודים. כיוון חדש! פאול לקח אפוא את 'אותו האיש' ובנה על גביו דת חדשה לחלוטין. מה רואים אם כן? שבתוך פרק זמן קצר, הנצרות הישנה נעלמה, ותחתיה קמה לה דת חדשה לגמרי. מה היה אם כן אורך חייה של הנצרות? שנים ספורות בלבד. ומתי היא מתה? ברגע שפאול הופיע בזירה. הנצרות של פאול אינה דת ישנה, אלא חדשה.

יום שבתון יש לשכוח

"בסדר", תאמרו, "זוהי דת חדשה. אבל מפאול ועד היום כבר עבר זמן רב. לפחות הדת הזו היא דת קשת-עורף".

אלא שצריך לדעת שפאול עמד על כך שיבקרו בבית הטיפולא מדי שבת בשבתו, ומי שלא הגיע, הובטחו לו עונשים כבדים בגיהנם. ובמשך 300 שנה, ממשיכי דרכו של פאול עמדו אף הם על כך שיגיעו לבית הטיפולא בשבת.

אך מה אירע? ב"ועידת ניקיאה" הוחלט לשנות משבת ליום ראשון. פאול בעצמו היה מתפוצץ לנוכח דבר כזה, אך מכיון ששבת נתפס כמשהו יהודי מדי, הוחלט להחליף ליום ראשון.

אין ספק שברגע שיום השבת נזנח, הנוצרי המקוריים התהפכו - לא הייתי אומר בקבריהם; אך היכן שהם היו, הם התהפכו. כי הוותיקים שמרו את יום השבת.

יהודים עקשנים

כעת תארו לעצמכם מה היה קורה אילו יהודים היו באים ומשנים ח"ו משבת ליום ראשון. האם מישהו היה יכול לומר: "זו אותה הדת"? כך שכאשר הנצרות שינתה משבת ליום ראשון, הנצרות הישנה מתה, וקמה ונולדה נצרות חדשה.

אימרו לי - הלזו תיקרא דת? זו בדיחה! זו מערכת שמשנתה לפי מה שננוח לה, וקובעת לעצמה את התנאים הנוחים ביותר מבחינתה. אם מפעילים לחץ גדול מספיק על האפיפיור, הוא מכנס אסיפת קרדינלים, והם מכריזים על 'הקלה' חדש; הם עושים בדיוק מה שמתחשק להם. הדת כולה היא כחומר בידיהם. אצל אנשים שמסוגלים לערוך שינויים כאלה, אין שום דבר 'עז'. רק היהודי הוא עז. יהודי לעולם לא יסבול דברים מעין אלו. לא רק שהוא לא יסבול את זה, הוא ימסור את נפשו על כך. זה הפירוש ש"ישראל עזין באומות"!

ב' - נאמנות של כלב

בעיה מתמטית

אמנם יהיו ספקנים שיטענו: "נו, פאול? זה היה לפני זמן כה רב. אנחנו לא באמת יודעים מה היה שם. עבר מאז זמן רב מדי בכדי לדעת באמת". אז הבה ואספר לכם 'תורה' יותר עדכנית מאת האפיפיור. רק לאחרונה, לפני כמאה שנה, הדת הנוצרית נולדה מחדש. ולא רק בענין 'קטן' כמו שינוי משבת ליום ראשון; מדובר כאן על 'יסודות האמונה', על הדת בעצמה.

כידוע, מאז ומעולם הנצרות מאמינה וסוגדת לתאגיד, 'שילוש'. אמנם הם בעצמם לא יודעים להסביר מדוע זו אינה עבודה זרה. זו בעיה גדולה עבורם, ונכתבו על כך ספרים רבים, כי הם אומרים שזה אחד, אבל זה גם שלוש. והמתמטיקה הנחוצה כדי להראות כיצד שלוש הוא אחד ואחד הוא שלוש, דורשת טיעונים רבים ומפולפלים. הם כתבו הרים של ספרים על הנושא, אבל לפחות זה נשאר רק שלושה.

זכויות האשה בנצרות

אך לא עוד. לפני כמאה שנה, קמה בכנסייה תנועה גדולה, במחאה על זכויות האשה. "מה עם אמו של אותו האישי?" הם טענו. ואם בתחילה הם נתקלו קיר לבנים, שכן פולחן לכל אחד אחר נוגד את דתם. אך הלחץ שהופעל היה כל כך גדול, שהם החליטו לצרף אותה לתאגיד - לא רק כ'קדושה', אלא מעתה עובדים אותה כמו אחת מהחבורה שב'מזרח'.

כמובן שהם מחויבים להישאר נאמנים למושג 'שילוש'. את המילים הישנות אי אפשר לשנות, אלא שנוספו עוד סברות מסובכות, ועוד ספרים נכתבו עם טיעונים כאלה ואחרים. כעת זה שילוש בתוספת שמילוש - הכל אותו הדבר. בסוף זה הכל אותו דבר.

כאשר הפרוטסטנטים שמעו על כך, הם הקימו קול מחאה גדולה! זה אפיקורסות! ממש עבודה זרה! גל של התנגדות הציף את העולם. אך כעבור זמן מה הם ראו שזה טוב לעסקים, כי צריך לחבר גם את ציבור הנשים. וכך יצא שלאחרונה הם החלו להנמיך את הטונים, ובין ראשי הכנסייה יש אפילו נטייה להעלים עין כשמישהו מנסה להגניב בצד מעט סגיידה לאמו של אותו האישי.

הנצרות היא 'דת' רק במובן הארגוני. אין להם מערכת חוקים שניתנה מאת האלקים. יושקע לא בא ואמר: "כה אמר ה', עבדו לשלושה בלבד". הוא לא אמר את זה. אין כזה

חוק. אין חוק שניתן מסיני. אין מערכת עקרונות קבועה. הכל זה רק ענין של סבלנות; אם תמתינו מספיק זמן, דברים יכולים להשתנות. זה מה שזה באמת. כי זוהי דת מעשי ידי אדם. היא הומצאה בידי אדם, והיא יכולה להשתנות בידי אדם.

פנים חדשות באו לכאן

הנצרות היא רק דוגמא אחת, שלא ללמד על עצמה יצאה אלא ללמד על הכלל כולו יצאה. כי זה נכון בכל רחבי העולם, ולכל אורך ההיסטוריה. אין אף דת אחת שהתמידה ודבקה בעקשנות לעקרונותיה. אמנם השם הישן והסמלים הישנים נשארו, אבל המוצר אינו אותו המוצר.

אילו קונפוציוס היה יוצא מהיכן שהוא נמצא, הוא לא היה מזהה את האמונה הסינית כאמונה שלו. אילו היה חוזר לעולם הזה - אחרי שהוא היה מצטנן מעט - הוא בכלל לא היה מזהה שאלו הם בני אומתו. הם עובדי אלילים, ואילו הוא לא עודד עבודת אלילים; הוא היה פילוסוף. וגם על הצורות בעצמם מוסיפים וגורעים לאורך הדורות. אחד ההיסטוריונים אמר פעם שהדת הסינית מכבדת את קונפוציוס רק בשמו, אבל לימודיו אינם מיושמים בידי מאמיני דת זו. זוהי דת שונה לחלוטין! היא משתנה כל העת!

בן-גוריון הבוהיסט

ומה עם בודהה? יש הסוברים שבודהה אינה אלא עקרונות טהורים. כמו אותה 'נשמה אצילית', בן גוריון עליו השנובעל, שנסע ללמוד במנזר בודהיסטי במשך שלושה שבועות. הוא לא ישב במשך שלושה שבועות בישיבת מיר או סלבודקה, אבל הוא כן נסע למזרק הרחוק ונכנס למנזר בודהיסטי למשך שלושה שבועות! במשך שלושה שבועות, ראש ממשלת ישראל למד במנזר בודהיסטי. הוא עטה את גלימותיהם ו'קידש שם שמים'; הוא 'רומם את קרן התורה' והיווה סמל ודוגמא עבור האומה היהודית כולה, כיצד להיות נאמן ליהדות. מה הוא עשה שם - אני יכול רק לשער, אבל דבר אחד אני כן יכול לומר לכם בבטחון: מה שהוא ראה שם, לא היה מה שבודהה חלם עליו. זה לא אותה דת, אלא היא עברה מאז כמה וכמה גלגולים.

דת של מראות

כי מה המשמעות של דת אצל אומות העולם? המשמעות היא מראה. מהי מראה? הפנים שמראים לה - הם הפנים שהיא מראה לנו. הדתות האחרות משקפות את רצונותיהם של עובדיהם. כולם הרי מעשי ידי אדם, וממילא הם מלאכותיים ומזויפים;

מדור לדור תפרו אותם לפי המידה המתאימה לתשוקות עובדיהם. אך מבחינתנו התורה היא כמו השמש והירח - כמו שהם אינם ניתנים לשינוי, כך איננו משנים את התורה. כי אנחנו "עזין שבאומות" - אנחנו נאמנים כמו הכלב. איזה סוג כלב? כמו בולדוג. שאלו גוי שמחזיק ברשותו בולדוג, מה הן מעלותיו. הוא יספר לכם: עקשנות, נאמנות עזה. זה הפירוש של "עזין שבאומות".

שומרי התורה של היום מניחים את אותן התפילין שהניחו לפני אלפי שנים. התפילין שלנו יכלו לשמש גם יהודים לפני אלף שנה. אנחנו מקיימים מצוות כיום כפי שאבותינו קיימו אותם. אותה שבת, אותה תפילה, אותה מזוזה. לא חל שום שינוי! אנחנו חיים בין כל התרבויות השונות, בין כל הדתות השונות, ועם זאת אנחנו אווזים בתורה בכל כוחנו.

עדותו של המן

ואם אתם לא מאמינים לי, תשאלו את העד המהימן ביותר - המן! מי זוכר מה אמר המן לאחשוורוש? "יִשְׁנֹנוּ עִם אֶחָד מִפְּזָר וּמִפְּרָד בֵּין הָעַמִּים... וְדַתִּיהֶם שְׁנוֹת מִפְּל עִם" (אסתר ג, ח). מילים אלו שאמר המן הן חשובות ביותר עבורנו, כי יש לנו פה עדות מאדם שהכי פחות מעוניין לשבח את עם ישראל, וזה הופך אותה לעדות מהימנה ביותר. ועלינו להתפאר בכך.

כמו אותו אדם שמאן דהו האשים אותו שהוא מדי צדיק. מה אומר לו הנאשם? "אנא ממך, כשתגיע לעולם הבא, אני מבקש ממך שתעיד על כך. תאשים אותי בבקשה בעולם הבא שאני מדי צדיק".

אם בני משפחתך בזים לריבוי השעות שאתה מקדיש ללימוד תורה, אמור להם "יקירי, אנא מכם, אל תשכחו את התלונה הזו. המתינו נא רק 120 שנה, וזכרו לומר את המילים הללו בעולם הבא. אישום זה יביא לי תועלת גדולה".

"אני מאשים" נוסח המן

אז אם המן מאשים אותנו, אנחנו יכולים לקבל זאת כעדות נהדרת על אבותינו. הוא העיד שהאומה היהודית, חרף היותה מפוזרת ומפורדת בין העמים - אתם יודעים, מי שחי בין 127 תרבויות שונות, קשה מאוד לדבוק במערכת עקרונות אחת - אולם המן העיד כי "דַתִּיהֶם שְׁנוֹת מִפְּל עִם" - הם דבקו בעקשנות בתורה - באותה התורה - בכל מקום שבו הם היו. יהיו התנאים אשר יהיו, הם סרבו לאמץ את העקרונות, המנהגים וההשקפות של הסובבים אותם!

ב-127 סביבות שונות, כולם קיימו את התורה! "וְדַתִּיהֶם שְׁנוֹת מִפְּל עִם". אילו הדבר היה תלוי בי, הייתי אומר שמשפט זה הוא החשוב ביותר במגילה כולה. אני לא אומר את

תורת אביגדור

"אין עני אלא בדעה"

(נדרים מא, א)

**אין מתנות לאביונים יותר
משובח מלתרום לזולת דעה
והשקפה נכונה**

**זו ההלצמנות סאך
לרכוש חלק בעולם הבא**

אצל הנציג
המקומי

בנדריים
פלוס

בטלפון
02-966-5295

זה רק כעת, תוך כדי שאני חושב על ענין זה, אלא כבר לפני זמן רב כתבתי את הדברים בספרי (עם סגולה ח"ב עמ' לז, מס' 98, רננו צדיקים עמ' 297-296). מי שחי בתוך 127 תרבויות שונות, ובכל זאת ממשיך לדבוק במערכת חוקים מסוימת, אין לו צורך בהמלצה נוספת מעבר לכך.

מהודו ועד כוש

כשכתוב במגילה "מהודו ועד כוש", מהודו ועד אתיופיה, זאת אומרת שהנשים היהודיות בהודו, לבשו כולן בגדים ארוכים, בדיוק כפי שעשו בהיותן בירושלים. הן לא התלבשו כמו הנשים ההודיות המקומיות.

והיהודים שחיו באתיופיה, בכוש, לא ענדו עצמות בין נחיריהם. הם לא לבשו חצאיות דשא ולא אכלו בני אדם. הם נשאר יهودים, יהודים אותנטיים, ונאמנותם ליהדות היתה מושלמת. לכן הם משולים לעזותו של הכלב - כי הם אף פעם אינם מזניחים את נאמנותם לאדון.

כשעם ישראל אמר "נעשה ונשמע" - הם לא התבדחו; הם לא אמרו את הדברים מתיך נימוס; הם התכוונו לכך מעומק ליבם. והם התכוונו לכך לא רק לעכשיו, למאה השנים הקרובות. הם התכוונו לכך עד סוף כל הדורות!

איך אנחנו יודעים זאת? כי אומתנו אף פעם לא ויתרה; היא קיימה את הכל! והיא קיימה זאת בעזות! ולכן, מאז ומעולם סיפקו יהודים מראות של גבורה אדירה מאין כמותה, וחיו את חייהם בתנאים שאיננו יכולים להעלות על דעתנו.

יהדות הגטאות העיקשת

בגטאות באירופה של ימי הביניים, היהודים נדחסו אל תוך רחובות קטנים ומצחינים, ונאסר עליהם להתפרנס בצורה ראויה, אלא הם נאלצו למכור סמרטוטים. והם לא יכלו לעבור אל מחוץ לחומות הגטו; אסור היה אפילו ללכת מחוץ לגטו ללא נטילת רשות. ומי שכן יצא מחוץ לגטו מפעם לפעם, היה עליו לרדת מהמדרכה על מנת לאפשר לנער נוכרי לעבור. נער נוכרי היה מוריד יהודי מהמדרכה!

וכל גוי יכול היה לשטות את כלבו ביהודי, ולצחוק על היהודי הרץ, שמכנסיו קרועות. ולא היתה לך כל זכות תביעה; אם השופט היה משחרר אותך בחיים - היית בר מזל. ולכל יהודי ויהודי ניתנה אפשרות לומר מילה אחת: "אני מקבל את הנצרות", ובכך היה זוכה לעושר וכבוד! אך הם לא עשו זאת. הם בחרו בגטו.

כל יהודי היה מוכן שיסרקו את בשרו מעליו, על מנת להישאר בין יהודי הגטו. הוא היה צורח מרוב כאב, אך הוא לא היה אומר את המילה "כן".

אומה זקופת-גב

ולא רק חכמים וצדיקים, אלא גם נשים, בנים ובנות. לא רק רבנים. לא רק גאוני עולם. אנשים פשוטים. אמרתי 'פשוטים' - בלתי אפשרי עבורנו לשער את אצילות נפשם של אנשים 'פשוטים' אלו! האנשים המבקשים הללו - זוהי האומה היהודית. זה היה במספרים גדולים ועצומים. איך אנחנו יודעים? אין לנו צורך לסמוך על מקורותינו, כי הגויים בעצמם חזרו על הדברים הללו פעמים רבות. יוסיפוס מצטט רשימה ארוכה של כותבים יוונים עתיקי-יומין, המתארים כיצד יהודים בחרו למות בעיניים, ובלבד שלא לומר מילה אחת נגד התורה. ויוסיפוס מוסיף שאצל היוונים אין ולו אחד שמוכן לסבול אפילו כאב קל עבור דבר כזה. אם תאיים על יוני שאם לא יקלל את אחד מאליליו, תוציא לו מהכיס מטבע קטן, אף אחד מהיוונים לא יהיה מוכן לסבול הפסד כזה עבור דבר מעין זה. אבותינו לעומת זאת היו עזים ועקשנים, וחיו בכל רגע מחייהם עם דבקות במטרה, עם גבורה!

הרי זה משובח

ומצופה מאיתנו לטפח ולעודד את מידת העקשנות. בין אם אנו חיים בקנדה או בניו זילנד, וגם אם ביתנו הוא בדרום אמריקה, בכל מקום שאליו יהודי הולך, עיקר העיקרים אצלו הוא: "אני יהודי". או "איד", "זוויד", "זייד", "ג'ודאן", "קייק" "יודה" - בכל השפות ובכל האקלימים, הוא נשאר כפי שהוא היה מאז ומעולם. היהודי הקנדי אמנם נאמן למדינתו, אך אינו מעריך דבר מהתרבות הקנדית. כך גם לגבי היהודי מדרום אפריקה: הוא אזרח נאמן, אבל אינו מקבל דבר מתרבותם. גם אם יהודים מפוזרים ומפורדים ב-127 מחוזות, הסיפור אינו משתנה. מחויבים אנו להיות אזרחים נאמנים של כל מדינה שבה אנו חיים, אבל היכן שלא נהיה, איננו מחקים את סביבתנו. אנחנו אומה ש"דְּתִיָּהֶם שְׁנוֹת מְקָל עָם". זאת אומרת שמה שלא ינסו לעשות כדי לפתות אותנו, מה שלא ינסו לעשות כדי לשדל אותנו על ידי 'זמנים טובים', 'שוויון', 'בידור' או כל גחמה אחרת - בעינינו זה שווה כקליפת השום. מדוע? כי אנחנו עם קשה עורף. כבר בחרנו פעם אחת; בחרנו בקב"ה, ואנחנו דבקים בעקשנות בבחירה זו. ולכן אנו נמשלים לעזותו של הכלב, כי אנחנו נועזים ועקשנים, ואף פעם לא נוותר על נאמנותנו לאדון שלנו.

ג' - עקשנות של תרנגול

הנותן לשכוי בינה

והנה, בל נשכח שכאשר חז"ל כינו אותנו בתואר "עזין שבאומות", הם השוו אותנו לא רק ל"כלב בחיות", לבלודג עקשן, אלא ישנה מטאפורה נוספת: באותה רשימה יחד עם ה"עזין שבאומות", נמנה גם "תרנגול בעופות". תהיה זו רשלנות אפוא מצידנו אם במסגרת לימוד סוגית "עם קשה עורף", לא נבחן גם את מנהגיו של התרנגול. מהו אחד מתפקידיו של התרנגול? בשכונה שבה אני מתגורר, ישנו ריכוז של מהגרים מג'מייקה. לאחרונה הם הביאו תרנגול; הם הבריחו תרנגול ג'מיקני מהאי. לשם מה בדיוק - זאת לא אדע. אבל מה שאני כן יודע, זה שהוא מקרקר. אתם יודעים מתי הוא מקרקר? לקראת זריחת השמש. יש בו אינסטינקט מולד שאומר לו שהיום עומד להפציע, וכי עליו להכריז על כך. קם הוא אפוא בשעת בוקר מוקדמת, כשבעולם עדיין שוררת החשכה, ומשמיע את קרקוריו בקול מטרטר, כאומר: "קומו! קומו!" זה מה שהקב"ה רוצה שהתרנגול יעשה - שיודיע. וכעת תארו לעצמכם שהאיכר, או אפילו אני, היינו שוכבים במיטה; בתוך המיטה חם ונעים, ואילו בחוץ קר. ונדמה לנו שיש עוד לילה ארוך לפנינו. אנחנו חושבים שכעת רק 3:00 בלילה, ויש לנו עוד שעות רבות לישון. אך הנה לפתע, התרנגול הקטן הזה מתמקם על הגדר, פותח את פיו, ומשחרר את קריאתו. מדובר בקופוניה רועשת, לא במנגינה מרגיעה ומרדימה. היא גורמת לאדם לקפוץ מתוך המיטה.

התרנגול העקשן

האיכר המסכן פותח את עיניו. "עוד חשון בחוץ! מה אתה רוצה ממני?" הוא פותח את החלון, נוטל לידי נעל, ומשליך אותו לעבר התרנגול. אולם העוף ממאן לזוז ממקומו. יש לו תפקיד בחיים: להודיע לעולם שהחיים לא נועדו כדי לישון. היום עומד להגיע, ובין אם אכפת לך מהאמת ובין אם לא, אני אזעק את זעקתי לתוך אוזניך: "אתה חייב לקום ולעשות, לקום ולהשיג!" והנמשל הוא אנחנו. עם ישראל עומדים ומכריזים בפני העולם - עולם של עובדי אלילים, של אנשי-חומר, של מאמיני אבולוציה - "בין אם זה מוצא חן בעיניכם ובין אם לא, אנחנו מכריזים בכל יום 'שמע ישראל' - יש ה' שברא את העולם; יש רק אחד, והוא 'אלקינו' - הוא האלקים שלנו".

אומה של תרנגולים

אומות העולם לא אוהבים את זה. יושבי הקתדרות היו רוצים שהתרנגול יחדל מקריאותיו, כי זה מעורר אותם מתרדמתם. הם אומרים שיש שלוש, והנה מגיע היהודי ומכריז שיש רק אחד. הם אומרים שהוא עזב אותנו וכי אבדנו, ובינתיים אנחנו ממשיכים לקרוא, חזק מתמיד: "יש ה' אחד, והוא אלקינו".

גם האבולוציוניים עומדים ומגחכים: "איזה שלוש? איזה אחד? אין אף אחד!" הם אומרים. אבל אנחנו עקשנים; אנו קופצים על הגדר וצורחים בקול גדול: "יש אחד בלבד, והוא אלקי ישראל!"

ואנשי-החומר, אלו שלא מעניין אותם דבר מלבד כסף ובילויים, ומעדיפים לישון כל החיים; לעסוק רק בכיף, בתענוגות, בסרטים, בבידור. הם רוצים רק זמנים טובים בעולם הזה, כי העולם הזה הוא הכל. אך האומה היהודית מטפסת ועולה על הגדר, ומכריזה שהעולם הזה הוא מקום ארעי; עוד מעט יפציע אור הבוקר, ועלינו להזדרז, כי העולם הזה הוא עולם של עשייה ובנייה.

אפשר לברוח...

אנשים רבים אינם אוהבים לשמוע על כך. אז הם עזבו את בראונסוויל ועברו רחוק ככל שיכלו. בעבר הם עברו לאמטוויל, ללונג איילנד - רחוק ככל שיכלו מ'התרנגולים' החרדים.

כיום הם עוברים למקומות אחרים, כגון למקומות מסוימים בפלורידה. לא למיאמי. מיאמי היא גטו; יש שם מדי הרבה 'תרנגולים' חרדים. הם עוברים לפרברים המרוחקים, ושם הם הולכים לאיבוד. הם רוצים לשכוח. "אל תזכירו לי!" הם הולכים לאיבוד בקליפורניה, במדברות הסמוכים לקליפורניה. הם בורחים לכל מקום שבו יוכלו לשכוח שיש יהודים, שעליהם להיות יהודים של תורה.

...אבל אי אפשר להסתתר

אבל מה שמעניין הוא, שהקול הזה רודף אותם כל הזמן. גם לפרברים הנידחים ביותר מגיע הד הקול הזה - קול קריאת התרנגול.

פעם ישבתי בבית מדרשי. היה זה ביום רביעי בבוקר, שבו אני מוסר שיעור בגמרא, ואני מוסר אותו באנגלית. ואז נכנס לבית מדרש חסיד סאטמר - כובע שחור, קפוטה ארוכה, ללא עניבה, זקן שחור - יהודי צעיר, והתיישב. כעת כבר התביישתי לדבר באנגלית בנוכחותו, אז התחלתי לדבר באידיש.

ואז הוא פתח את פיו, ובניב אמריקאי מובהק אמר שהוא אינו מבין מילה באידיש.

”מהיכן אתה?” שאלתי.

הוא מספר שהוא מגיע מקליפורניה. הוריו היו יהודים מתבוללים, כאלו ש”לא רוצים לדעת מכלום” כמו שאומרים. זו השפה שלהם. אך לפתע פתאום, התרחשה טרגדיה בבית הזה. גדל שם נער, שהחליט להפוך לחסיד סאטמר. חסיד סאטמר?! לא רק דתי-מודרני. חסיד! ולא סתם חסיד - חסיד סאטמר! אתם מבינים מה קרה בבית הזה? ”ס’איז געפארן אויף רעדער” - הבית היה על גלגלים!

היהודי קורא...

בבית הזה שכבו כולם במיטתם, וקיוו שהלילה ימשך לעד, ושהם אף פעם לא יאלצו לצאת מתחת השמיכה. והנה פתאום הם שומעים קול קורא. הבן שלהם הפך ל’תרנגול’, והוא עומד על יד מיטתם וקורא: ”שמע ישראל!” כך, בביתם שלהם פנימה! אז הם מתחילים להשליך לעברו חפצים. הם הופכים את חייו לבלתי נסבלים. אך הוא אינו מחליף את לבושו. אולי הוא יעבור אל מחוץ לבית, אך הוא ימשיך לקרוא בקול גם שם. אתם יודעים למה? כי כעת הוא הפך ליהודי, ויהודי מכריז תמיד לעולם כולו. זהו תפקידו.

אכן, זה לא אומר שצריכים לטפס על הגגות ולקרוא בקול. עצם העובדה שאדם הוא שומר תורה ומצוות - הוא נראה, מדבר ומתנהג כמו יהודי שומר תורה - דבר זה בעצמו הוא קריאת תרנגול מהדהדת.

היהודי עסוק בעבודת בוראו. הגוי רואה את היהודי הולך לבית הכנסת מדי בוקר. בכל בוקר! כל בוקר?! מה הסיפור כאן? ואז בצהרים הוא שוב חוזר לשם, ושוב בערב! העולם מתוסכל מזה. ”מה אתם עושים?” הם אומרים. ”תשתקו כבר, יהודים שכמותכם! למה אתם מדברים כל כך הרבה על ללכת לבית הכנסת, לקיים מצוות, וכן הלאה וכן הלאה?”

...וממשיך לקרוא

האיכר פותח אפוא את החלון, ומשליך נעל לעבר היהודי. אך הוא ממשיך; הוא לא מפסיק. זהו טבעו. הוא עז, הוא עקשן. האיכר צועק לעברו: ”שתוק כבר! אני רוצה לישון עוד קצת!” הנעל לא הספיקה, אז הוא מרים אבן ומשליך אותה לעבר התרנגול. לפעמים הוא זורק יותר, לא רק נעלים ואבנים. הוא בונה מוקדי אינקויזיציה וגטאות וקרמטוריומים. אבל גם אלו אינם גורמים לתרנגול לעצור. הוא ממשיך לצעוק לעולם את האמת בקול גדול. כן, האומה היהודית היא כמו תרנגול! אתם לא רוצים לשמוע? אנחנו נמשיך להשמיע בכל זאת! אנחנו קוראים כמו תרנגול: ”ה’ אחד! ה’ הוא אדון הכל, לא משנה מה תגידו!”

אף אחד לא מקשיב לו, אבל לא אכפת לנו מה אומר העולם! העולם יכול לומר מה

שהם רוצים; כל המכללות והעיתונים, כל הספרים והערים הגדולות והאוניברסיטאות והאצטדיונים. אבל אנחנו אומרים: "בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", ונמשיך להכריז זאת לעולם לנצח נצחים!

לא אכפת לנו

אנחנו אומה נאמנה! לכן בחר בנו הקב"ה. אנחנו עזין שבאומות! זוהי המידה שעלינו להמשיך ולטפח. עלינו לנסות להיות יותר ויותר עקשנים. לא רק להישאר יהודים שומרי תורה באופן כללי, אלא להתנגד בעקשנות לכל דבר שמגיע מהעולם שבחוץ. לא אכפת לנו ממה שהגויים עושים! לא אכפת לנו מהסגנונות שלהם! יש לנו דרכים משלנו, סגנונות משלנו.

ולכן עם ישראל מתואר ב"הושענות" כ"אום אני חומה". איננו דלת, דלת מסתובבת שנפתחת ונסגרת ומאמצת את כל האופנות שבאות והולכות. כבר אימצנו לעצמנו דרך חיים, וכך זה ישאר לעד.

מהי אופנה? אופנה פירושה, שאין לך עמוד שדרה. איך זה שרואים גבר הולך ברחוב עם שיער ארוך? שיער ארוך אינו יותר ממצע גידול של כינים וחיידקים. אבל זו אופנה; הקוף רואה - הקוף עושה. אם מחר יחליפו לתספורת כזו או אחרת - הוא ילך בעקבותם. הוא חלשלוש שנדחף מכח הנסיבות.

אך לא, לא זו הדרך. אנחנו עזין שבאומות, וזה אומר שאנחנו נעשה מה שאנחנו אמורים לעשות על פי הדרכים שלנו, ואנחנו נלעג ונצחק על אומות העולם! "כל ליצנותא אסירא, לבר מליצנותא דעבודת אלילים" (מגילה כה, ב). לועגים אנו אם כן לעבודה זרה ולאפיקורסות של העולם. אנחנו צוחקים עליהם! זהו צחוק של אומה עיקשת, של עם קשה עורף שידועת שרק אצלה קיימת האמת היחידה של העולם.

קו ההגנה הטוב ביותר

חוזרים אנו אפוא לתחילת הנושא, לשאלה שבה פתחנו: מהו קו ההגנה הזה - "כִּי עִם קְשִׁיָּה עֶרְפָּה הוּא - וְסִלְחָתָּ לְעֹנְוֵנוּ וְלִחְטָאֵתָנוּ"? והשאלה הופכת לגדולה עוד יותר מכיון שהקב"ה השתמש במילים אלו ממש כדי להאשים את עם ישראל (ראה שמות כב, ט). התשובה היא, שקשיות עורף יכול לשמש בשני אופנים. כאשר העקשנות מביאה לידי עשיית עגל, אנחנו מוקיעים עקשנות זו. זהו שימוש לרעה במידת העקשנות, ואדם שהוא עקשן בדברים הלא נכונים, הקב"ה אינו משבח את זה. אבל מי שלוקח את המידה שהוטבעה בו על ידי הקב"ה עבור המטרה להיות "עז שבאומות", האומה שמפנה עורף ומקשה עורף לעולם כולו, הרי שבדיוק בשביל כך נבראה מידת העקשנות.

חקוק בסלע

בוודאי! זוהי מידה שהופכת אותנו לאומה המשובחת בעולם! כי אומה עם רצף של נאמנות עיקשת, זוהי אומה שתתמיד לעד, כי כשחוקקים משהו בחומר קשה ועמיד, על אף שקשה לחקוק בו, אבל לאחר שהדברים חקוקים - הם ישארו שם לעד. ניסיתם פעם לכתוב משהו על גבי חמאה? זה ממש תענוג. אבל זה לא נשאר. כדי לחקוק בסלע לעומת זאת, יש צורך בפטיש ואיזמל. זה שובר את הציפורניים. זה דופק את האצבעות. זו עבודה קשה. אבל ברגע שזה חקוק - זה קבוע לעולם.

וזה מה שמשה רבינו אמר לקב"ה: "ראה", הוא אמר, "נכון, הם עם קשה-עורף. אבל **דוקא בגלל זה** עליך למחול להם ולהשרות את שכינתך ביניהם לעד. אין השקעה טובה יותר מאשר עם קשה-עורף, כי ברגע שהם מקבלים משהו, הם שומרים על זה לעד. המשאב הנפלא ביותר של עמך יהיה העקשנות שלהם לשמר את מסורותיהם". זה היה קו ההגנה של משה רבינו, והקב"ה קיבל אותו - ולא אכזבנו אותו. הבטחנו "נעשה ונשמע", והעם הקשה-עורף לעולם לא ירפה. האומה העיקשת תתקיים לעד. באש ובמים, האומה היהודית, העזה שבאומות, תדבק להבטחה שהבטיחה בסיני - עד סוף כל הימים.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

אמונה: נאמנות עיקשת

בפרשת השבוע למדנו שאחת המעלות העליונות של האומה היהודית היא העקשנות העזה שלנו. משה רבינו התחנן בפני הקב"ה שישירה את שכינתו ביננו, בזכות מעלה זו. כמו הכלב והתרנגול, אנחנו דבקים בעזות באמונתנו, ולעולם לא נפסיק להכריז עליה בגאון.

במהלך השבוע הקרוב, כאשר אנו קוראים קריאת שמע שחרית וערבית, נקדיש בלי נדר עשר שניות כדי להתבונן בהכרזה שאותה אנו עומדים להכריז, ועל כך שהאומה היהודית מתמידה להכריז בעקשנות לאורך כל הדורות: "שמע ישראל, ה' אלקינו, ה' אחד!"

בחסות

אסור ע"פ הלכה לקרוא תכנים פרסומיים של דברי חול בשבת

KITCHEN CONNECTION

1-STOP SOURCE FOR FUNCTIONAL KITCHENS
WHERE JEWISH LIFE IS ALWAYS HAPPENING.
WWW.K-C.CO.IL · INFO@K-C.CO.IL · 050-571-8719

BSOF UMOCHOL ORCHESTRA

ELEVATE YOUR SIMCHA
WITH A ONE MAN BAND
SIMCHADIG. LEIBIDIG. BEAUTIFUL. UPLIFTING
02-5392825

 BZL FOUNDATION
Help & Charity Fund for Avreichim and Large Families
L'zecher Nishmas Harav Hachassid Zalman Leib Baruchson z"l

WE WANT TO ARRANGE AND
PAY FOR YOUR SEUDAS BRIS
055-676-8760

שיעורי עיון הפותח שער
להבנת עומק יסודות הסוגיות

קול השמעתתא
 HOTLINE
732.415.5236

IYUN SHIURIM in ENGLISH
on the Yeshiva Mesechtos

A
TREASURY
FOR EVERY
LAM DAN!

פיקלם
להנות מכל בים

מים קרים
גם בשבת

1,499 ש"ח

פילטר
איכותי
במיוחד

בר מים מתקדם - קר וחם

מכירה | התקנה | שירות
טל : 052-277-5007

EMPOWERMENT, GROWTH AND LEADERSHIP
THROUGH OUTDOOR SKILLS
WWW.OLT.ORG.IL | 054-562-5887

שאלות ותשובות

עם הרב
אביגדור
מילר זצ"ל

שאל אביר ויגדר זסניך ויאמר ת

שאלה:

מה צריך להיות היחס שלנו כלפי אלו המשתכרים בפורים?

תשובה:

עלינו לדעת שתכלית חיינו היא לקנות דעת, לא לאבד דעת. כשאדם עשה מאוד שיכור הרי הוא בכלל בהמה, וזה כלל אינו שבח לגביו. עם זאת, לעתים המטוס זקוק לדלק עשיר במיוחד כדי להצליח להמריא מהקרקע. ולכן, אין שום בעיה שהאדם ישתה יין במידה, על מנת לעורר ולהגביר את התלהבותו. אבל לצאת מכלל שליטה - זו טעות. מי שמבזה וממאיס את עצמו, אין בכך קידוש ה'; זוהי הנהגה מאוד לא טובה, והיא אינה מקובלת עלי.

ולמרות שבפורים יש מצוה של "נכנס יין יצא סוד", צריך להזהר מאוד שכשהיין נכנס, הסוד שיצא הוא סודו של היהודי. זהו הסוד היחיד שהיין צריך להוציא.

בתוך נשמתו של כל יהודי יש אהבת ה', אלא שהוא מתבייש לדבר עליה. יש בו התלהבות לתורה ומצוות, אבל הוא מתבייש להראות זאת. אבל היין שנכנס שואב החוצה את הסוד; האמת פורצת החוצה, ומגלה את פנימיותו האמיתית של היהודי. אצל יהודי שהוא שיכור במקצת, מתגלה ההתלהבות האמיתית המפעמת בקרבו, מתגלים דברים שהוא מעולם לא הראה כלפי חוץ.

פורים הוא אפוא הזדמנות נפלאה להביע בצורה איתנה את נאמנותנו לתורה, את אמונתנו בקב"ה, בכך שהוא שומר עלינו בכל עת, ושבסוף אנחנו ננצח - אנחנו נמשיך להיות חיים וקיימים זמן רב לאחר שהם חלפו ואבדו, כפי שאנחנו קיימים, והמן הוא זה שאבד. עניינים אלו, ועוד עניינים רבים נוספים, אפשר להביע בחוזקה ביום הפורים; ואת זה אפשר לעשות כאשר אנו מוציאים מתוכנו את הגדלות אליה אנו שייכים. היא קיימת בקרבנו! ואין כל ספק שקצת משקה מסייע להוציא אותה החוצה.